

N.º SOLT
5
CÉNTIMS

Veu de la Plana

N.º SOLT
5
CÉNTIMS

SEMANARI DEFENSOR DELS INTERESOS REGIONALS

SOSCRIPCIÓ

Castelló, al mes..... 0'25 ptas.
Fora, trimestre..... 1 » »

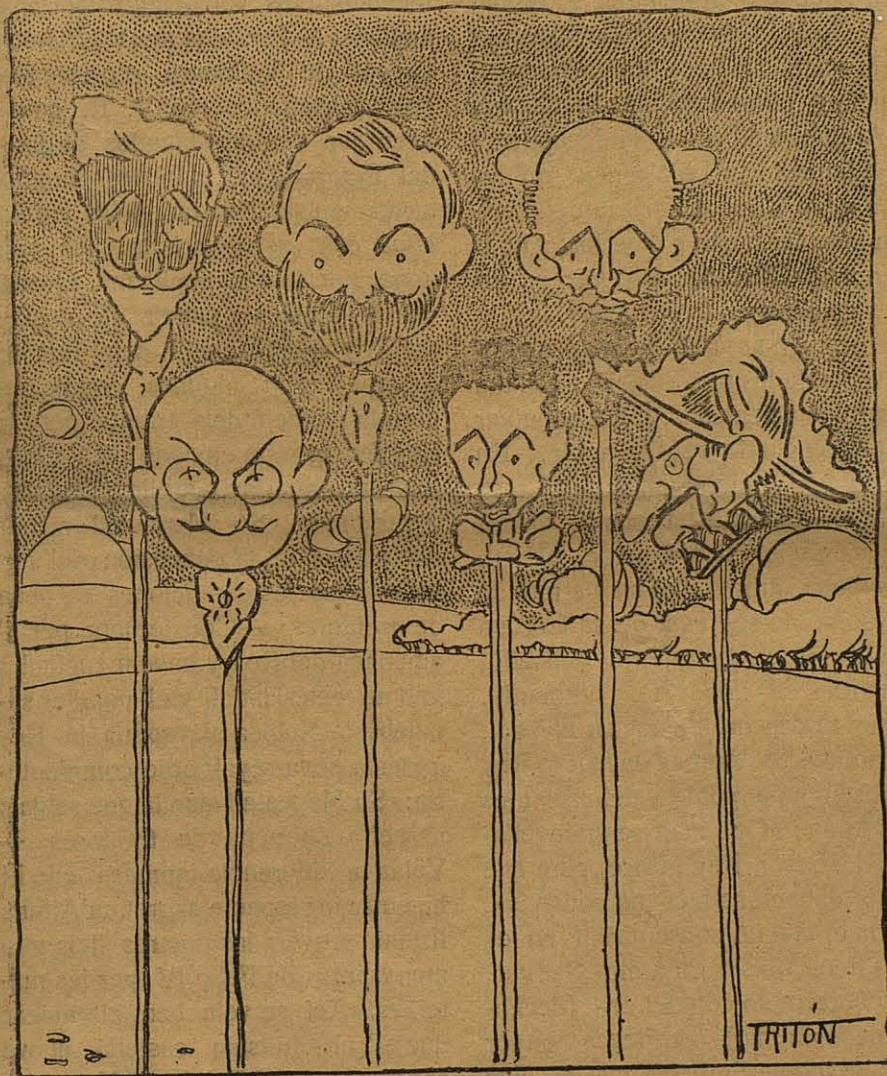
REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ

COLÓN, 17, 2.º
Tota la correspondència a la Administració

SE PUBLICA TOTS ELS DISAPTES

No se tornen els originals en cara que no se publiquen

¡Qui ne tombe trés.... un puro!

Dibuix de Tritón.-F. BAI DAL.

Romanones, Lerroux, La Cierva, Melquiade, ¡¡Calamitas magna!!; el pobre D. Cerato, els del bucles, mes conegut en la vida política per «vaselina», Dato y després Maura, son els ninots que en nostre «pim, pam, pum» posem a disposició del lector de VEU DE LA PLANA pa que, si bé heu te, els tomben ab furia y ab lo boló del despreci els trenquesa cabota.

Els, integren l'ànima de la política nacional, y la pobreta, com acullix el mes trist dels egoismes, l'ambició, s'embota fent a nostra Espanya niu de ridícules miseries.

Son tan roins tots, tan poch nobles, que fan pensar a voltes qu'el boji estrangulador de nòstres llibertats, el que socarrá a Xátive, Felip V. no ha mort.

LA REDACCIÓ

L' esborrament d' un poble

(Decret de Felip V abolint nòstres furs y llibertats)

«Considerando haber perdido los reinos de Aragón y Valencia, y todos sus habitantes, por la rebelión que cometieron, faltando enteramente al juramento de fidelidad que me hicieron como a su rey y señor, todos los fueros, privilegios, exenciones y libertades que gozaban y que con tal liberal mano se les habían concedido, así por mí como por los reyes mis predecesores, particularizándolos en esto de los demás reinos de mi corona; y tocándome el dominio absoluto de los referidos reinos de Aragón y Valencia, pues a la circunstancia de ser comprendidos en los demás que tan legítimamente poseo en esta monarquía, se añade ahora la del justo derecho de la conquista que de ellos han hecho últimamente mis armas con el motivo de su rebelión; y considerando también que uno de los principales atributos de la soberanía es la imposición y derogación de las leyes, las cuales, con la variedad de los tiempos y mudanzas de costumbres, podría yo alterar, aun sin los grandes y fundados motivos y circunstancias que hoy concurren para ello en lo tocante a los de Aragón y Valencia: He juzgado por conveniente, así por esto, como por mi deseo de reducir todos mis reinos de España a la uniformidad de unas mismas leyes, usos, costumbres y tribunales, GOVERNÁNDOSE IGUALMENTE TODOS POR LAS LEYES DE CASTILLA, tan loables y plausibles en todo el Universo. abolir y derogar enteramente, como desde luego doy por abolidos y derogados todos los referidos fueros, privilegios, prácticas y costumbres hasta aquí observadas en los referidos reinos de Aragón y Valencia; siendo mi voluntad que éstos se reduzcan a las leyes de Castilla,

y al uso y práctica y forma de gobierno que se tiene y ha tenido en ella y en sus tribunales, sin diferencia alguna en nada, pudiendo tener por esta razón igualmente mis fideísimos vasallos los castellanos oficios y empleos en Aragón y Valencia, de la misma manera que los aragoneses y valencianos han de poder en adelante gozarlos en Castilla, sin ninguna distinción, facilitando yo por este medio a los castellanos motivos para que acrediten de nuevo los afectos de mi gratitud, dispensando en ellos los mayores premios y gracias, tan merecidas de su experimentada y acrisolada fidelidad, y dando a los aragoneses y valencianos reciproca e igualmente mayores pruebas de mi benignidad, habilitándolos para lo que no lo estaban, en medio de la gran libertad de los fueros que gozaban antes, y ahora quedan abolidos.

En cuya consecuencia he resuelto que la audiencia de ministros que se ha formado para Valencia, y la que he mandado se forme para Aragón, se gobiernen y manejen, en todo y por todo, como las dos chancillerías de Valladolid y Granada, observando literalmentè las mismas reglas, leyes, prácticas, ordenanzas y costumbres que se guardan en éstas, sin la menor distinción ni diferencia en nada, excepto en las controversias y puntos de jurisdicción eclesiástica, y modo de tratarla; que en esto se ha de observar la práctica y estilo que hubiere habido hasta aquí, en consecuencia de las concordias ajustadas con la Santa Sede Apostólica, en que no se debe variar; de cuya resolución he querido participar al Consejo, para que lo tenga entendido.

Buen Retiro, a 29 de Junio del año 1707.»

¡DESPERTA, PATRIA NOSTRA!

De totes les feches luctuoses de la historia de la Patria Valenciana cap n' hi ha de mes anguniosa que la del 29 de Juny de 1707. En ella donà Felip V, bochi dels valencians, lo despotich decret abolint les nostres llibertats forals, sotmetemms a les fleis, usos y practiques de Castella. Font l' inri posat damunt la creu en qu' enclavàren al nostre poble; qual calvari començà en lo regnat de Felip IV y terminà com darrera esta-

ció, després de la batalla d' Almansa y de la crema de Xàtiva, en lo dit malastruch decret.

Al escaparse l'ànima lliure y franca del llacerat cos del mes grand dels pobles, llançà un fondo y apocaliptich gemech qu' encara redola pels cims de les nostres serres, per les viles y pels camps cridant y conjurant a tots los valencians al día delerat de la «Resurrexió»: Quand lo mal ve d' Almansa a tots alcança. —Serie un gros èrro creure que les nostres desgracies y decadencia ètnica tingueren principi en lo regnat de Felip V. Van començar precisament quand acabà la nostra independència y autonomia dins la Corona d' Aragó; demostrant la decapitació de Llanuça ben palesament qu' als reys de la Casa d' Austria els donàven nòsa les nostres llibertats y no'ls mereixien lo respecte sagrat qu' als reys genuinament valencians.

Posem en suscint parangó alguns episodis de les tres dinasties qu'ham tingut los valencians, pera coneixer la psicologia de reys y poble.—En lo segle XIV sobre l' any 1328 regnant en Valencia Alfons II, imbuït per sa muller D.ª Leonor, qu' era castellana, tractà, faltant als furs de la Nació, de segregat de la Corona algunes viles, entre elles Castelló, donantles al infant D. Fernando. Vejam lo desenroll d'aquest episodi.

Paraules de Vinatea davant lo Rey representant al poble y defensant les lleis forals: «Que molt se maravella va del Senyor Rey nostre pare que aytals donacions faès ne consetís», «perque ells no consentirien en les dites donacions», «si a mi, Senyor, sabiets torre lo cap del coll (decidireu decapitarme) certificvos Senyor (vos assegure Senyor), que si Nos morim, que no escaparà algú d' aquests qui son ací, que no muyren a tall d' espasa». —Paraules del Rey responent a sa muller que l' invitava a fer penjar a Vinatea, com ho hagueren fet en Castella: »Reyna, reyna lo nostre poble es franch (lliberal) e no es així subjugat (esclau) com es lo poble de Castella; ells tenen a Nos com a Senyor, e Nos a ells com bons vassalls e companyons». —La separació dels pobles no fon feta, trinnfant la llei per lo

respecte qu' a ella li tenien los reys genuinament valencians.

«Episodi en temps de la dinastia dels Austries». —Regnant Felip IV en l' any 1626 fóren convocats los valencians a Corts en Monçó, menyspreuant ses lleis forals, per estar Monçó fóra del Regne. Los valencians demanáren al Rey avants de votar los subsidis qu' a la Nació Valenciana exigía que jurara la observancia de sos furs; a lo qual se negá el Rey. —«Paraules del Comte Duch d' Olivars privat del Rey; «Es que tenemos a los valencianos por mas muelles». —Paraules de D. Cristóbal Crespí de Vallaura representant dels valencians: «Si V. E. quiere decir que son mas blandos al gusto del Rey y de sus ministros aunque atropellen sus conveniencias y derechos esto es un mérito mas para conseguir lo que suplican». Oposávas la Noblea a acudir als desijos del Rey de prescindir dels furs del Regne posant algunes condicions pera la votació dels tributs, pero lo Rey feu pressió enviant a les Corts a un proto-notari, qui llegí aquesta reyal orde: «Su Magestad manda que quiteis de la concesión del servicio todas las condiciones so pena de traidores». —Consternats per l' amenaça del Rey y havent sucumbit lo braç eclesiastich y el popular sucumbí la Noblea al repetir lo Rey aquesta nova reyal orde conminatoria: «Su Magestad manda que salgais al solio so pena de traidores». —Vejas la diferencia inmensa que hi ha entre lo respecte sagrat qu' Alfons II tenia envers les nostres lleis y lo menyspreu de Felip IV per les mateixes. Ací se veía ben clarament que l' absolutisme castellá anava apoderantse del Regne de Valencia; l' abrasador vent de ponent que tot ho mustiga y seca reemplaçant al reviscolant vent de llevant, vent de la Llibertat y de la civilisació ibero-llatina que tot ho vivifica y alegra. —Tant grand o mes grand contrast hi ha entre les paraules de Vinatea que, espasa en ma, día al Rey Alfons qu' estava dispost a matar y a morir, y les de Vallaura que «suplicava». En lo primer episodi era la enérgica y vibranta llengua valenciana la que movía lo cor y la llen-

gua «sense pèls» del representant del poble; en lo segon episodi se parlava ja en llengua estrangera y cortesana.—Continuem, continuem devallant per la pendent del absolutisme y de la ignominia qu'es per la que se despenyen los pobles que no ténen tesó pera derramar llur sang en defensa de ses llibertats.—Dinastia borbònica.—Felip V cregué qu'el poble estava prou debilitat pera poderli arrancar impunement ses llibertats; y després de la desfeta d'Almansa y de la crema de Xàtiva vingué l'esmentat reyal decret, que tancá definitivament lo cycle de les llibertats forals valencianes.—Encara acudiren en súplica els valencians pera qu'el rey els concedira les perdudes llibertats; pero la resposta qu'el boquí hi doná fon la de tancar en una fortalesa de Pamplona als patriotes Lluís Blanquer y Joseph Ortí que redactaren la exposició a ell dirigida.—Privat lo poble de llibertats seguí redolant dasta aplegar al fons del abisme en lo regnat de Fernand VII, en lo qual lo rey prisioner felicitava a Napoleó per haver derrotat als espanyols; y éstos posantse a la altura de son «desijat rey» cridaven: «vivan las caenas».—En aquest regnat podem dir en termes generals qu'acabá l'absolutisme polítich d'Espanya, que reemplacá al régimen foral.

Una breu meditació sobre els principals aconteiximents desenrollats en les tres dinastíes mos demostraria qu'el poble sols es digne, noble y grand cuand está educat en l'escola de la llibertat; qu'el despotisme polítich no pórtia mes qu'a la degeneració dels pobles y a la destrucció de les virtuts de les grands races; y que finalment l'esplendor y decadència de la nostra materna llengua valenciana han estat sempre units als periodes de prosperitat o de decadència de les nostres llibertats.

Esperem puix confiadament que vivint en la actualitat baix un régimen de llibertat, en el cual mos es licit treballar per la nostra autonomia, qu'aplegarem ab constança a adquirir-la, fent grand a la Patria Valenciana dins d'un grand Estat Espanyol.

GAETÁ HUGUET.

LO VERDADER TIRÁ

La má del duc d'Anjou, elevat en mala hòra per obra i gracia d'inirigues diplomátiques i cortesanes al sóli d'Espanya, no feu al sancionar son decret de supressió dels Furs valencians més que donar estat juridich a un fet que ja existía de molt abans. Quant la voluntat d'un Rei té poder suficient pera fer efectius semblants acords es que l'esperit del pòble está mòrt o tacitament apròva la òbra del Monarca. La força de la lligislació valenciana s'havía anat extinguint pòc a pòc (recòrde 's la història de les Corts valencianes en temps de Felipe IV) a favor de l'esmoreïment de l'esperit ciudadá que comprenía 'ls Furs i que 'ls amava. Poseu al davant de Felip V al pòble valenciá del temps d'Alfons II i Vinatea: lo dret del Monarca francés haguera segut a la llarga lletra mòrta, per molta sang que s'haguera versat per a ofegar la protèsta.

Llarch i complicat lo procés de divorç del nòstre pòble i de les lleis qu'altres dies tan gloriosament defensá, no es ara moment oportú d'estudiá-lo: prou es fer constar que 'l fet existí, pera 'l nòstre propòsit.

* * *

La lligislació foral ja no era la expressió jurídica de l'esperit valenciá, o bé perque no s'haguera cuidat de posarla al nivell de noves necessitats, o bé, i açó pareix més probable, perque 'l nostre pòble haguera perdut lo que primer s'òl perdre 's en les decadències: los sentiments de civisme. (No parlem de la llengua, asunt del que hi ha, emperó, molt i sabrós que parlar). Mes l'esperit valenciá subsistía ab totes les seues notes diferencials anc que algunes de les seues manifestacions més glorioses d'altres dies no tingueren la deguda correspondència. Passant ràpidament la vista per la nostra historia del segle XVIII creem trovar proves més que suficients de la nòstra afirmació.

Entre eixe segle i son antecessor, personificant los desijos d'una total renovació dels estudis, apareix lo Doctor oropesá Manuel Martí, Degá d'Alacant, home d'enteniment agudíssim, de gran erudició i de activi-

tat e independència de criteri admirables. Del temple crític mateix de Luis Vives, potser no tant gegant en la concepció, pero heretat en sa cultura i en les dots valencianíssimes del seu ingeni, informa apoiant-se en son deixeble Mayans tot lo moviment renovador; les humanitats, la jurisprudència, la filosofia i la crítica històrica, li deuen tant com mai li podem pagar. A d'eixe impuls se degué la creació d'un ambient científic com ja no ha tornat a tindre 'l Valencia, í, a la llarga, la renovació de la Universitat.

Per los Mayans i 'ls seus amics, combinats ab los deixebles de la escola iniciada per Fr. Jacinto Segura en lo Convent de Predicadors, í, sobre tot, al publicar lo seu memorable «Norte crítico», s'obri la gloriosa serie de crítics e historiadors com Pérez Bayer, Cerdá i Rico, Ximeno, Teixidor, í, a les darreríes ja, Joan Bte. Muñoz i Villanueva; la Jurisprudència s'ilustra ab los treballs del mateix D. Gregorio Mayans, de Bemí i d'altres, a banda de Fernández de Mesa, que tant o més que de jurisconsult, té d'economiste; la mateixa llengua vernácula es estudiada per Ros i per son erudit amic Fray Lluís Galiana; la Teología es representada per homens com nòstres compatricis Fr. Facundo Sidro Villarroig, bibliófil generós i de gust exquisit ademés, i el Bisbe D. Joseph Climent, competentíssim en Historia eclesiástica, orador notable y un dels restauradors de la oratoria sagrada en Espanya; la Filosofia té cultivadors tan notables com l'esmentat Muñoz, lo Dr. Piquer (aragonés de naixença), ilustre Profesor de Medicina, i Blasco, humaniste, Rector i autor del famosíssim pla d'estudis de la Universitat, i lo P. Tosca, de gloriosa recordació en la historia de les ciencias, exactes també ilustrades per Jordi Juan; la Escola de Medicina continúa dignament sa gloriosa tradició, i la del nostres botanics té no sols un simple continuador, si no un gloriosíssim representant en lo naturaliste Cavanilles. Mentres en altres regións solien embobarse davant los productes de la cultura exòtica, ací alenaba lo sant amor a Espanya, típic dels autors valencians, í

mentres al costat de Felip V los dignes predecessors dels renegats de l'any huit abominaven de la cultura espanyola, ací no sols estudiaven la lliteratura valenciana, sino 'ls autors castellans del ségle d'or i 'ls editaven; lo P. Benet Feliu, de les Escolles Pies publicava son notabilíssim: «Arté del romance castellano»; més de trenta anys abans s'imprimia a Londres la primera «Vida de Cervantes» escrita per Mayans, i alguns després Cavanilles, al mateix temps que l'eruditíssim extremeny D. Joan Pau Forner defenia contra l'atrevida i estúpida ignorancia dels enciclopedistes francesos, representats per Mr. Masson, la gloria de les tradicions científiques d'Espanya.

En l'orde material s'organissaren los Cossos de Comerç i la Societat Económica, s'estudiaren millores pera les filatures de seda; alenats per l'eixemple de Cavanilles, publicaren alguns estudis sobre agricultura; l'art tipogràfic continuá sa historia ab homens com Joseph Esteve Dolç, los Orga, Bordazar i, sobre tots, l'insigne Benet Monfort, un dels mes ilustres impressors d'Europa; se construiren ponts, camins i edificis, per mes que siga justícia consignar que moltes d'estes millores foren patrocinades per la dinastia francesa.

En l'orde, per fi, de la dignitat nacional, fills a' aquell segle eren los nostres gloriossos compatricis qu' en la guerra de la Independencia, contra la cobardia d'alguns juristes, mes apegats que a l'esperit, a la lletra dels códichs, i d'altres homens *notables* mes apegats a la vida de lo just i convenient, moriren com los del pont de Vila-Real i organissaren la heroica resistencia de la capital, si uo tant anomenada com les de Girona i Saragossa, no indigna per aixó de figurar al costat llur en la més grandiosa de les epopeies.

* * *

Si comparem ara tot aixó ab l'obra de la generació que 'ns precedí i ab los fets actuals, no es de creure qu' hajám de enorgullirnos. Ni en cantitat ni en qualitat, salves rares excepcions, podem sostindre ventajosamente la comparació entre 'ls nostres homens i les nostres obres i

eixes obres i eixos homens dels qu' havem deixat de nomenar mols i no hem fet dels esmentats més qu' una indicació lleugerisima. Podem vore que 'ls pòcs homens qu' han engrandit la nostra tèrra los darrers anys, son més coneguts i celebrats en les regions germanes i en l'extranger que dins la nostra casa; que 'ls ideals están esmortits, la moralitat pública i privada, la serietat, la sinceritat i la independència de caràcter en proporció, no molt digna d'enveja; que 'ls fets, los escrits i la personalitat dels nostres passats, son estudiats per gents de fora casa, no en la propia llar; que la vanitat, la retòrica fofa, la falta d'amor al treball, l'esperit d'imitació, están a la orde del día; que fins lo nom de Valencia servix día per d'altre d'escut a comparseries i d'escambell a nulitats... I aixó ja no es obra de Felip V, aixó no es obra de la pressió d'este o de les altres disposicions o extralimitacions oficials, que lo mateix son eixercides en altres regions que no oferixen, pero espectacles tant vergonyosos; aixó es sençillament l'obra consentida, aplaudida per nosaltres; es obra que 's deu a la col·laboració, si no a la iniciativa, dels valencians. Per omissió o per comissió, per ignorancia o per malicia, eixa es la nostra obra.

* * *

De justícia es i de raó qu' entre flamerades de santa ira recordém los bons volencians este día de dól i de vergonya, com fora de raó i de justícia que tots los bons espanyols fessem del mateix modo conmemoració de la data infausta en que 'l testament de Carles II posá lo seu ceptre en mans d'una dinastia extranjera que de bon hora aplicá sos esforços a matar l'esperit espanyol, pero al mateix temps debem treballar tots pera qu' al escriure's l' historia contemporánea d'Espanya, no 's diga de nosaltres qu' en mig de farisaiques profèstes, ham vingut a col·laborar en eixa obra sacrílega i a ferir en lo colp de gracia, per nostra irreflexió, nostra perea o nostra vanitat, a Valencia y a tota Espanya.

LLUIS REVEST CORZO.

(1) Hei se honra VEU DE LA PLANA ab la firma del jove mestré, cult bibliotecari y ben volgut amic. En Lluís Revest y esperem que no será la dorrera vegá que col·laborará. Acatant sa voluntat respetem sa ortografia.

N. de la R.

LA FRASSE DEL REY-SOL

La política francesa desde el temps del bon rey Enrich IV fon, en l'orde internacional, abatre el senyoriu de la Casa d'Austria. El mateix pensament tingueren els insignes estadistes y cardenals Richelieu y Mazarino hasta qu' este pensament tingué realització en el reinat de Lluís XIV, el Rey Sòl. En son temps alplegá la monarquia francesa a la cim del poder mundial.

Mentres en els maravellosos jardins de Versalles corrien les fonts y pasejaven per aquell mavel brillant, entre redes y flors, nobles cavallers y altes senyores, se parlava de burles y donaires, de intrigues de les Corts y encants de les favorites; mentres se ballava un minué o se recitava un madrigal, el bon rey Lluís XIV estava atent a lo que passava en les demás Corts d'Europa y, en especial, a lo que sosía en la Cort de les Espanyes. En ella reinava Carlos II flach d'esperit y de cos; sense voluntat pròpia, arrastrant una vida miserable, hostigat per dos bandos contraris a que nomenara sucesor. Guanyá la influencia francesa contra l'austriaca y en el testament real quedá nomenat herèu d'Espanya Felip Anjón qui fon saludat el día 19 de novembre de 1701 per la Cort francesa com rey d'Espanya.

Llavors pronunciá el Rey Sòl aquelles históriques paraules «Desde hui ya no hi han Pirineos». Vingué Felip d'Aujón a nòstra patria y prengué el nom de Felip V. Com era d'esperar el seu contrari el Archiduch Carlos d'Austria no el reconegué com a tal y se prepará a disputarli la Corona a la qual creía tindret dret preferent. En efècte, fon proclamat en Viena rey d'Espanya y de les Indies y vingué al solar espanyol. Tot el Realme d'Aragó quedá per ell reconeguentlo per rey ab el nom de Carlos III. Y començá una guerra civil de llarga duració fins que quedá triunfador Felip V, per haver defés al archiduch Carlos castigá al reine d'Aragó levantli els furs y prohibintli parlara en la llengua de sons pares. Les conseqüencies de la frasse del Rey-Sòl se deixaren sentir en este reinat ya que el solar espanyol sofrí grands y graves mutilacions.

Y si bé es veritat que 'n els reinats sucesius de Fernando VI y Carlos III torná a resurgir el benestar en nòstre país, tan sols fon una pausa en el desastre, una alt en la calbata trágica que fins hui ha continuat deixant en el camí carn de nòstra carn y ánima de nòstra ánima.

Per aixó son dignes de meditació

les P
hui n
no ha
ciarle
amad
repet
nyol
por

E

E
vivi
lleis
nad
soci
mac
con
lleis
naci
lleis
y d
lleis
lles
lita
cie
hi l
nis
soc
un
sur
an
vic
cor
el
pr
se
co
so
ex
les
ric
re
va
re
na
de
ha
er
no
ci
sa

in
si
ta
tr
q

les paraules de Lluís XIV «Desde hui no hi han Pirineos». Tal volta si no hamera tingut ocasió de pronunciar-les continuarem disfrutant les tan amades llibertats y se poguera hui repetir la frase del Monarca espanyol: «En els meus dominis may se pon el Sol».

J. BARRACHINA CAMELLÍN.

El juge de poble

Es evident que 'l mig en que vivim influix en tots nosaltres. Les lleis biològiques que tan agermanadament van del braç de les lleis socials, ens corroboren esta afirmació, afirmació qu' ens porta a la conformitat de la naturalesa de les lleis naturals en la raó d' esser del nacionalisme. Consecuència son les lleis socials de les lleis biològiques y desgraciada la nació que al dictar lleis pera regirla, omitixca aquelles condicions naturals que la realitat l' imposa, perque aquella societat no està ben equilibrada, no hi haurà harmonia, no serà un organisme vivent, una vera y moderna societat, sino un conjunt anarquich, un organisme mòrt, una falsa y absurda societat que portarà una vida anèmica, esllenguída, pòbra, no la vida potent y vigorosa dels pòbles conscients, dels pòbles que senten el nacionalisme. Nòstre rey, el may prou alabat Jaume I en son clar sentit de la realitat va estudiar les condicions de nòstre terror y de sos habitants y no li dolgueren exencions y llibertats al promulgar les lleis regidores. El concepte juridich era una prolongació de la realitat. Vingueren a regir la llar valenciana gent descuidada, y anaren podant lo vigorós arbre nacional fins qu' un extranger l' arrancà de sòca rail; nostre descartament ha aplegat al cim, y es tal nòstre enveliment que sols ens queda 'l nom, ham perdut l' esperit valencian, nòstra característica, nòstre sagell.

Senyals evidents, conseqüències immediates d' eixe centralisme absorvent son totes les inadaptabilitats, els mancaments de compenetració entre 'l subjecte y 'l mig en que viu, l' anquilosament cerebral

del ciudatá, l' ensofriment, la vida pòbra, la caquexia, la mòrt del pòble valencià.

Aixina com dificilment conseguiriem s' ajustaren l' òli y l' aigua, que en un got estiguerem, menys camins de possibilitat hi ha de que un castellà que de bot y bolea 'l tiren a tèrra valenciana, puga aplegar a viure l' ànima valenciana.

Si es persona dòcta, de bon sentit, dotada de clara visió de les coses, allí en el poblet dependrà estudiará al pòble en totes ses modalitats, característiques y reminiscencias d' un passat que l' abattoll dels temps no pugueren borrar, consolador solage del cual ha de brollar nòstre resorgiment. Si es persona mancada de sentit de la realitat que desprecia nòstres costums, nòstra llengua, nòstre espi, en una paraula, y ens mira per damunt del muscle dientnos *provincianos*, dificilment aplegará a viure en nòstra tèrra, no hi haurà armoniació entre 'l mig y ell, serà un còs extrany dins del organisme valencià y per lo tant vindrà la reacció per part del poblet aon el Poder Central l' enviá.

Tindrà que atendre les *amistoses recomanacions* de Madrit y fer alcaldades a dreta y esquerra segons li mane 'l cacich. ¡Cal refermar més este automatisme vergonyós!

Al pendre declaració no cal que recordem lo que sufriren aquells humilts gents, tan dignes de consideració y respecte, si 'l juge es dels que *les molesta el dialecto (!) valenciano*, no cal dir que aturrullen al que fá la declaració y moltes vegades queda embrollada la veritat. Paraules... molt de paper y llunt de ficar pau, les envejes y odis mes roíns fan niu en aquell pacífich poblet.

Son fruits del centralisme que extenen sos tentaculs ens ofega nòstra ànima.

¡Oh Maquiavelo, còm fas resplandir la *verità effeuale!*

DAMASCENO.

Regionalisme

II

En el nostre comunicat anterior diem qu' els pobles estimaen als seus Reys y qu' estos no volien menys ais seus pòbles; y assó es molt natural; per quant les lleys per les que 's regien els pobles, consideraen als Reys no com a orige d' autoritat, sino com a Vicaris de Deu, posats per Este, ab la intervenció del pòble, pera mantindre a estos dins de la justícia y de la pau.

Segons nòstra tradicional l·legislació el Rey, reine y governe; ell administra justícia; ell l·legisle; mes no se li done eixe poder pera que 'l eixerxique en son profit, ni pera que mane temerariament. La potestat, se li dona pera que no manen injustament y que dirigixquen a sos pobles ab molta prudencia; de la mateixa manera que un bon pare governe a sos propis fills; y la raó d' assó es, perqu' els pòbles no están fets pera els Reys, sino al revés, els Reys pàls pòbles; y el fi de l' autoritat real deu encaminarse sempre a fer feliços als seus pòbles, donantlos molta pau y moltes riqueses y frendaes en assó les nostres lleys forals y tradicionals manaen al que hage de ser Rey que abans de donarli 'l reine, devie jurar guardar y fer guardar, tots els furs, drets, franquicies y lleys de la nació y de cadascuna de les regions, y si a este jurament faltae, també disposave dita lley que, ademés de ferse mereixedor de totes les maldicions que Deu llance contr 'als perjuris; perque sa dignitat, y qu' en tant serà Rey en quant obr' en dret, y si així n' obre pergue 'l nom de Rey; y, per fi, si usare mal de son poderiu li puguen tots dir «tirano» y entornárselli son senyoriu, perqu' es dret entorticer.

Ham dit qu' el Rey té 'l dret de l·legislar, pero abans té 'l deure de guardar lleys, y de nenguna manera pot mudarles y trastocarles sense necessitat o convenencia del pòble; y, quant l·legisle, deu estar

assessorat pels homens prudents y sabis de la nació, y sempre ab la indispensable y necessaria intervenció del pòble.

Les lleys qu' els Reys donaen als pòbles deuen ser ordenació de la raó per al bé de tots els vassalls, y deuen donar completa llibertat pera fer y practicar tòta classe d' obres bones, així com castigar tota clase de malfets; y esta obligació es tan sagrá, qu' els nostres consellers y mandatariis; cuant el Rey no ho fee així, li dien ab tanta justícia com virilitat «Nosotros que cada hu, val tant com vos y tots junts mes que vos, os diem que aixó s' obediex, mes no 's cumplix».

Y a pesar d' estes lleys, que alguns han tachat d' opressorés, y a pesar de que la nostra nació estave formá de molts reines y regións, tenint cada una d' estes usos y costums molt diferents y hasta parlant diferents llengües; la nostra Espanya no font llavors menys grand de lo que hui es. Al contrari, may la nostra vollguda nació ha igualat en poderiu al que tingué en aquella ditjosa época; puix els nostres eixercits passejaren triuñfant per totes les cinch parts del mond nostra bandera.

Y precissament Espanya escomensá a fersse grand cuant tots els reines y regións conservant, digamo així, sa propia fisonomia, s' uniren totes en una soles; llavors al arrematament del sègle XV es cuand pera Espanya escomençaren els sègles d' or. Els seus eixercits eren invencibles; els seus claustros eren un plantér abondós d' homens sabis y sants; nenguna nació mos guanyave a tindre millors generals, millors filòsofs y teolechs, mes bons lliterats, poètes y pintors; en una palaura, podem dir en veritat que totes les ciències eren patrimoni de la nostra patria, y assó ho prove la multitut d' estudiants extranjeros que a les nostres universitats acudien pera imposarse en tots els rams del saber humá.

No sols era Espanya grand en ciències y arts, sino que també ho era en totes les industries humanes; perqu' en esta tèrra benehida se crien fruits els mes delectosos,

molt apreciats per tot el mond, debaix de sa tèrra s' extraïen preciosos metals; Segovia construïe aquells panys finíssims tant demanats per l' extranjer; Córdoba preparava aquells cuiros y pells tan buscats, sos obres d' orfebreria son encara hui admiraes per tots; Valencia teixia aquelles robes de seda que son hui mateix l' admiració de tots; Toledo construïe les seues espases inimitaes; y els pòbles de la Europa moderna encara no han aplegat a igualar als hermosos teixits y bordats de seda, plata y or qu' existixen hui en esglesies y catedrals.

Ademés d' estes tan altes grandees, com havie tan bona administració les rentes públiques creixien d' any en any en armonía del desenroll de l' agricultura, de la industria y comerç y el nostre crèdit mercantil may ha estat a l' alçá d' esta época.

Un tomo en folio empleariem pera contar les glories y grandees que gojá nostra Espanya durant dita época memorable en que totes les reines y regións estaen completament unides ab sos grands y poderosos Reys; y els llegidors de VEU DE LA PLANA m' han de creure que totes eixes grandees son degudes a dos coses: primera, al grand e intens amor qu' els espanyols d' aquell temps tenien a sos reines y regións; segona, y per a mí crech qu' es la principal, a la grand fé y amor que també tenien en Deu; puix está provat per la historia que senseixos dos amors, ninguna nació pot aplegar a tindre el poderiu que gojá nostra tan estimá Espanya.

LO SOLITARI DE PENYAGOLOSA.

El Flamenquisme ⁽¹⁾

Dos maneres de vórel

II

D' una mena germana a les gloopaes de fum qu' eixint dels alts fumerals de les fábriques, omplint les afores de les capitals del tráfech en

(1) Mires lo número 12.

una boira grisenca y parda, així lo flamenquisme redole por tota la nostra península ficantse per tots els racóns, per tots els llochcs, dende la capital floreixent y pródiga fins lo poblet de quatre cases—com diu el dir—no hi ha café ni cafeti, taverna, colmao y societat que no estiga la estampa ridicula y afeminá del toreso espanyol. Per tot arreu se parle de bous, la gent s' acalore defenent a aqueste o aquestatre ídolo, y entretant la tèrra gloriosa de l' antiguetat, la invencible Espanya, la Espanya de les colonies dorm en un sommi cataleplich en lo llit de clima mes templat d' Europa; baix un sol africá y norteig; en situació geográfica envejosa; rodejá per un mar cobalto y esmeralda y en terré apropósit pera l' agricultura mes variá.

He ahí l' obra del flamenquisme: la inercia espanyola.

Pero ¿qué te que vorel Volem pa y bous; cofradies y saetes; clavells y navarres; olés y cavalls, rinyes de galls, amodorrament, mansetut idiòta, bobura. Inteligencia, creació, asimilament, corrents clares y netes, sòbra de força motriç, no. El flamenquisme es perea espiritual en uns, y fanatisme exaltat en atres; es inercia nacional se vullgue a no se vullgue, puix per ell no se fá cas a res que no tinga relació íntima en lo seu desenroll.

El flamenquisme está iniciat en la oligarquía espanyola, ya qu' ella 's la que mane dels grans terrenos andaluços aon se pasturen bous, fomentat per eixa oligarquía: chulos, toreros, graciosos, caciques y demés varietat de la fauna nacional.

Manté tot aqueste niu d' enredros y trampes el pòble qu' es flamenco per consecuencia, que mire al torero com un Deu y pague les pesetes que engordixen a quatre mantes y a cents de polítichs ganaders.

Aqueste 's lo flamenquisme neta-ment espanyol, el que se veu en les vespraes de bous en un estat psicológich digne d' estudi, el que aplaudix una verónica y no sap llegir un llibre, la sarna espanyola absorvent que viu al atrás que somnie 'n besar al Gallo, tindre unes banderilles de recòrd y que viu tota sa vida bramant el *jivan las caenas!*

Per algo som espanyols, pera ser flamencos; pera dixer que abandonen la tèrra mare la gent de valia; pera creuarnos de braços davant dels problemes mes encreullats; pera traure a muscles als fenòmenos en les vespraes de caliu; pera dixer que mos cerquen les taranyanes y mos se menge la ccrca; pera no pendre ficasi mes que 'n el garrotín, en els toreros, en la propaganda periodística nacional; pera dixer que ondeje la bandera nacional en lo circo presidint la magna festa, la patriòtica que fa meçclarse al magnate mes alt de la nació en el limpiabotes mes baix del barri de Triana.

Per algo som espanyols, pera ser flamencos.

XENIUS.

LO DIA D' ASSISTENCIA ALS POBRES

Festa de la caritat y de la poesia.—La nota simpática y el matjor éxit de la festa fon degüt a la Joventut Regionalista.—Caritat, belleça, altruisme: e ací les grandioses manifestacions de la festa de la flor.

LA VÉSPRA

Un silenci profund, envòlta la ciutat en aureola de misteri; es la nit. L'endolit mantell de la bóveda celest, picotetjat d' estrel·les, s'emetja lo resguart de la clutat que dorm. La juguetona y monorítmica brisa portadora de flairors de jardí, enbauma y purifica l' ambient.

Sembla alé de fades misterioses...

S' escolta la dolça y tendra armonia d' un rosinyol.r.
La cobrenca campana del gegantí campanar, aventa dos batallaes, que son repicaes en apagát sonido per l' eco de la nit...

A poch son alrivades fins nosaltres, les armonioses notes de violins, guiterres lauts y el chiulit candenció d' una flauta: L' afiná y sentida veu d' un cantaor entona una al·bada...

Al sinyor Governao; Li dediquen esta al·bada, Els que senten ver amor A la terra valenciana. Son els regionalistes, que obse-

quien a les autoritats y a les boniques chiques, que en representació de la «Joventut Regionalista» y VEU DE LA PLANA, postularán en la festa de la caritat, vestint l' incomparable y preciós tratje de llauraora.

Amaneix: Va fense la claretat acaronaora que sembla bendició; divina; lo celatje poch a poch ha anat destenyense fins semblar mantell immaculat; els juguetóns pardalets, entonen a cor sons agradosos trins matiners, com himne celestial; esclaten els policromáts capolls, omplint l' ambient ab sons delicats perfums...

En lo puesto de la flor, destinát als regionalistes, es troven alguns chicots artistes, donant afanosos, les últimes tocaes a la barraca que alçen en lo puesto a ells destinát; entretant, front a la mateixa, la orquesta que avans sentirem, eixecuta lo grandió poema del grand e immortal musich valenciá, Gíner, entitulát «L' entrá de la murta».

Observem la clásica barraca valenciana; no pert lo mes petit detall; a lo alt de la mateixa, hi ha un cartell anunciador, de la Joventut, obra del lloát artiste Vicent Armengot, qu' es una véra manifestació dels dots artistichs que posseix nóstre company Vicent.

LA FESTA

Cel blau; no empanyát per un sols nugolet; magnificencia; poesia...

Per totes bandes, s' oixen músiques, proloquetjat ab ses rítmiques y alegres notes, l' alegría y grandiositat de la festa dels pobres... y els richs.

Els esperits es senten rossiat per una satisfacció íntima; els cors esclaten ansiosos y emocionats, en espera d' un angel d' hermosura sobirana, que 'n ses nítides y caricioses mans, colque un flairós y sanguinolench clavell en la solapa, al temps que 'ls llavis vermells s' entreubriegen graciosa-ment, pera demanar una limosna pals pòbres...

Deu-batallaes sonores, espenten al carrer a les encantadores postulants que ansioses esperaven con la cançó d' amor, aquestos colps de campana, pera encomençar sa benéfica tasca encomanada.

La poesia estén ses misterioses ales, portant en son esguart, la santa caritat.

De lo casal regionaliste, com niuada de tendres colometes, fan sa aparició un estól de polides llauradores ab ses florides y afiligranaes sistelletes, portant com distintiu en la bosseta de postulació l' escut de les barres sagnantes.

Ab una salvade picamans, que resona per tot arreu, son saludaes estes hermoses llauradores que 's diuen: María Adell Albella, Rosarito Vivas, Roseta Aledón, Carmen Oliver, Angeleta Avinent, María Prades, Consuelito Más, Soledad Ubeda, Paquita García, Tereseta Viciano. Josefina Viciano, Isabel Gómez, Pilar Bordoy, Concheta Calduch, Lóla Ortíz, Carmen Mercé, Visentica Pascual y Paquita Tosca.

L' aparició d' aquestes hermoses ninfes, produix l' enlluernament general.

Seguidament, son encaminades a fer els honors a la preuada barraca. Son recibides per les presidentes de la taula, que la formen les distinguides sinyores Na Teresa Alemany, Na María Saenz y les encantadores y elegants senyorettes, Teresa Viciano, Cristina Vaquer y Carmen Adell.

Nóstre preuat amich; el aficionat y meritíssim retrater Emili Sanchis, feu al temps de saludar la barraca les admirades llauradores, varies fotografies; d' entre elles, una de la presidencia de la taula, y l' altra del estól de llauradores.

ESCOMENÇA L' ATACH

Castelló sanser, es convertit en un grandió jardí de flors; per tótes bandes es tróva invadit per l' enemich femení, que lluita per vencer les boljaques, en pró dels infeliços desheredats de la fortuna.

Hi han molts reçagats, que permanenceixen en les trintjees... de casa, quicá poregosos de ser tal ment vençuts per l' atractiu de les subingadores dones, que per si prou no fora la hermosura natural que totes tenen, complementen sons encants, les flors de que van emboltàdes; aqueixes flors, que marquetjen y tñquen la belleça, ab lo simbol de la purea.

Pero es força matjor la dona, y finís l' imán de sons hechissos, per atraure l' hacer. Y els que 's troaven petrificats en la finestra o balcó de casa, mogüt per una irresistible força magnética, es llança l' carrer en busca d' un jove que delicadament y ab frasses dulcificadoras per lo recort d' els menesterosos que l' aguarden com balsem miraciós, colque una flairosa flor en la solapa.

A les onze del matí, los carrer y plaçes, principalment els centrics, son un verdader jubileu.

Tot hom va festonetjat de flors; hi ha qui en lloch de sombrero, mes be portà una florida corona en lo cap.

En les bosses portulans de les chiques, es realia lo milacre de les «bodes de Caná»; omplinse com per art d' encantament.

Tot es anar y tòrnar als puestos de flors, per buidar les bossetes, y

omplir de flor les coquetones sistel·letès.

Una de les notes més sublimes de la jornada, y que més fa glatir lo cor d' inefable goig, es l' esperit democràtic que triunfe 'n la festa; així veem una distinguida y emperifollá sinyoreta, que ab una carinyosa sonrisa, coloque una flor en la negra brusa d' un rústich llaurador: mes cap allà, una llauradora per excelencia, oferix un clavell a un cavaller encopetát. Y estes notes simbóliques mos eixamplen l' esperit; y a la emoció que nóstr' ànima sent, van amalgamaes alegríes y anyorançes peregrines...

¡Ah la festa de la flor; o mes propiament dit l' esperit d' ella, aurersa de ser etèrn...!

Germantát; tendreça d' ànimes, amor, caritat. ¡L' ensomni de la vida! ¡La verdadera vida somniada...!

* * *

A la una y ab un sol mefistofélich, fini la gran jornada.

Comença 'l desfile de les postulants, sent portades en autos y jardineres, després de pegar la volta de costum, al casal de la Presidenta de la «Associació Castellonenç de Caritat», Na Concha Alloza, ànima de la festa.

Lo casal d' aquesta sinyora, es trova reblit de gom a gom, per totes les postulants, senyors y senyoretetes de les taules y comissions respectives.

Al fer tribut de presencia nostres llauradores, foren saludades y felicitades per la Presidenta, que tingué tota clase de deferencies; autoritats y tots cuants s' encontraven allí presents, convenint unánimement, que foren la nota sobresàlient de la diada.

Per últim epilogá la jornada, ab lo reconter de lo recaudát en la postulació, donant lo següent resultat: 4.571 pesetas; cantitat molt superior a lo recaudat l' any davanter. D' aquest total, lo puesto de la «Joven-tut» y la VEU per sí asoles, aportá 687 pesetes en 12 céntims.

Com se veu, l' éxit económich, també a superat grantment als demás puestos.

Al total resten inclóures, varios donatius de persones qu' es trovaven fóra, y la postulació d' algunes chiques que colectaren per la vesprá en alguns casinos, que aumente la recaudació, lo menys en 800 pesetes.

* * *

Castelló figura 'l cap de 'ls pobles caritatius; la «Joven-tut Regionalista» ha demostrat que 's la primera en cooperar eficazment en tot quant signifiqui obra social; mos devem al

bresó de la patria que mos viu naxer y per ella, no reparam en sacrificar tot, tot.

Mos cridaren; havem acudit prontes, y cumplit un deure sagrat e ineludible que 'ns imposa l' ideal que perseguim; l' aixecament de nostra idolatrada patria; sempre ella y tot per ella.

Simpátiques llauradores que a nostre prech haveu acudit solícites a patrocinar nostres desitjos, posant ab vostra hermosura nostre nom a gran alçada; deferents y carinyoses presidentes, qu' ens haveu honrat ab vostre concurs; sinyoretetes totes, que a vosaltres se deu l' éxit de la gran diada, que deixarà etèrn recort en

tots los cors; Presidenta eixemplar, amuleto de la festa, padrina dels desheretats; Autoritats totes que haveu posat vostre eficas concurs en pró del eixit d' aquest día; A tots en general que haveu contribuït en vostra 'lmoïna al remey dels desgraciats, aixugant ses llágrimes, a tóts ab nostra insignificancia, vos rendim tribut d' admiració, y ab totes les forces de nostres glaens cors, vos aviem nostre respetuós y agermanát saludo.

¡Tot per nostra terra aimada!

¡¡Vixca Castelló!!

FRANCESCH ALLOZA

A les nostres llauradores

Alegres, satisfetes, hermoses, tentadores estaveu eixe día, vollgudes llauradores, lluint lo classich traje que te nóstra Regió.

La gent que vos mirava quedava enlluhernada y dia d' este modo, sentintse entusiasmada:

—Estes llauradoretes honren a Castelló.—

Aixina era en efecte, porque pel be dels pobres anaveu afanyoses, realçant mil obres, de amor y de carinyo, de pau y caritat.

Si el traje que portaveu donava mes bellesa a vostre preuat físich, pietat per la pobresa era 'l mes hermós traje que duyeu dins ficat.

Donaveu flors als homens, y en canvi vos cobraveu la voluntat asoles. ¡A bon preu canviaveu, que sé qu' els meus confreres tenen gran voluntat!

Mes ¿quí del seu bolsillo negava una peseta quant plena de carinyo l' humil llauradoreta li dia:—Per els pobres, fés una caritat?

¿Quí negava una almoïna, al contemplar sons llavis, amos d' una sonrisa que fea pédre agravis, ensessos com la grana del mes pintat clavell?

¿Quí no deixava pendre de-ella una floreta pera mirar, llavors, tan sols una miqueta, les joyes que portava en son hermós cabell?

El triunf ha segut vóstre, y el pòble qu' os admira ha juntat els seus vítors als vítors de ma llira; y el pòbre sense casa que menja 'l refetor, avans de que se senta en la modésta taula, com un sospir del ànima, vos diu una paraula qu' es tota una pregaria d' agrahimen y amor.

AMADEU PITARCH.

Del moment polítich

Ya han parlat els regionalistes catalans en el Congrés y en el Senat. Y han parlat ab claretat, ab energia, diguent veritats en un lloch en que sols s' en ouen, per lo regular cuand s' insulten els components de les dos cambres.

Han exposat el problema catalá—que sí qu' existix, com el de totes les regions en que resta tan sols un átom de vida—y l' han expósat ab la claretat, sense com hu demanaven els centralizadors. Com diuen éstos cuand están tancades les Corts: «Es precis acabar d' una ab els regionalistes.—Que parlen clar».

Y s' ha parlat *crystalinament*; pero els polítichs centralistes han fet, a les veritats, oits de mercader. A tot'hora s' han amparat ab el *patriotisme*; sempre en la boca la *unidad sagrada de España*.

Y casi tóta la prensa madrilenya—la que no sap més que lo que li convé—ha censurat agrement als catalans, ponderant sense peros als polítichs que mangonegen la paella espanyòla.

No se com acabarà assó; pero si seguix com ants estava mercés a la funestíssima obra del «Cálich de l' Alcarria y Companyia», Espanya no se sap com parará.... Recordem les postrimeries del sègle passat; comparem als polítichs de llavors ab els d' enguany y després de vista la superioritat d' aquells sobre éstos, considerem el tremendo desastre de les colonies.... y meditem.

*
*
*

Bé es veritat qu' en cara qu' els regionalistes no alcancen l' Ideal—que si no era l' alcançarán mes avant—sempre els queda el consol de que a Cambó l' oiren en el Congrés ab molta cortesia...

Lo que no obsta pera que el día següent diguera un periódich dels que no més saven lo que els convé—que lo que havia dit el *leader* regionalista era una *canallada*, que me reixia un *puntapié*, y no sé cuantes simpleses més.

F. ALMELA VIVES.

Valencia, Juny 1916.

Pera les Societats Regionalistes

Sa principal causa del estancament de les idees regionalistes en nòstre Reyne, es deguda a la mala propaganda que s' ha fet. Al dir mala, no vulch supondre que hasegut en sentit contrari, sino lo que es mes dolorós, que ha segut nula.

Cuantes societats s' han constituït, sols han tingut preocupació en engrandirse interiorment. Y assó se veu ben clar, en el «Rat-Penat» y en major grau encara en la «Joventut Valencianista» y «Republicana Nacionalista». A aquestes societats, la segon, no se si existix já, puix lentament l' ha dut a la mort, son mateix president. En la «Valencianista» encara se veu algún indici de vida, per que done conferencies y publique alguna fulla electoral. Sent la «Joventut Valencianista» la representat del Regionalisme o millor del nacionalisme valenciá, debía haver estretit els llaços en les seues germanes «Regionalista» de Castelló y «Regionalista» d' Alacant. Aquesta darrera, crech que per falta de relacions, morirà si no ha mort ja.

Als de Castelló, tambe els he de dir que sa propaganda es deficient.

Si volem fer algo, havem de imitar a nòstres germans en Nacionalitat, els Catalans. Estos conqueriren l' ánimo del pòble, enviant valentes cólles de jovers per los poblets a reviuire l' esperit de pòble, duent fe en los seus ideals.

Pera formar un vigorós organisme nacionaliste, deben o deuen les societats, fer seccions de propaganda, en actius y no inutills. Y qu' estes seccions organitzen aplechs, en los pòbles mes lluntants y petits, puix allí es aon mes viu está l' esperit regional. Ademés formar una cohesió entre les societats existents olvidant el color polítich o agruparse les de identich carácter y tindre delegació en el organisme central. El organisme central ha de ser constituït de módo que no puga fer pressió en les societats unides que deuen tindre verdadera autonomia.

Procurar formar societats en los pòbles de importancia, Xátiva, Alcira, Molvedre, Sueca, Cullera, Gandía, Denia, Orihuela, Eisa, Al-

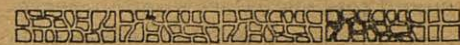
coy, Burriana, Vinaros, Villarreal, Morella, etc., y d' estes societats portar cada una campanya en lo pòbles próxims a elles.

Activar la campanya periodística y moure roïdos, puix així s' alarme la gent y no te mes remey que ocuparse.

Portant la veritat del verb nacionaliste als apartats racons y fen bona propaganda, triomfarém.

VICENT TOMÁS MARTÍ.

Artana 14 Juny 1916.

D' ESPECTACLES

Estreno de

«La ciudad alegre y confiada»

Havem de parlar d' este assunt sense mèrits pera tal cosa. Lo que seguix es opinió d' un aficionat.

En mig d' una espectació enorme munta el teló y comença el pròlech, página hermosa, magistral. L' auditori queda preparat pera vore algo crú, amarch. Canvia la decoració y mos encontrem en la mateixa hosteria de «Los intereses creados», un poch transformá. Asomen a les taules de la farsa alguns coneguts nòstres, altres els veem per vegá primera. Un d' éstos, «El Desterrado». ¿Qui es «El Desterrado»? Molt s' ha parlat del mito que representa. ¿Qui es? Pera nosaltres es l' Ideal. L' obra es una lluita entre «El Desterrado» y el desgovern dels listos. ¿Es prou pera una raça estar desgoverná per pícaros? ¿No alplegará un moment que serán inútils y ridicules estes habilitats? Este es el problema. L' obra es un cant a la llibertat, una nota viril d' afirmació y de ciudatania. Es una hermosíssima oració a la Patria que havem de suscriure si pera nosaltres PATRIA es algo sustantiu.

¿Quin pensament seria el del autor de «La Malquerida» al escriure l' òbra de que parlem? Difícil es contestar esta pregunta; per que sosoix a voltes que l' autor se sorpren d' algunes interpretacions de sa obra, que a éll may se li havien occurrit. Nosaltres opinem

que 'l pensament del autor de «Rosas de Otoño» es advertir als seus conciudadans del perill que corren en esta hora trágica: Es un crit d'angustia al vore la insigne ignorancia dels sabis y la grand debilitat dels fòrts. Ha cregut convenient, necessari, comunicarse desde l' entaulat de la farsa en el públich espanyol que vol posar una fulla de cristal entr' ell y la clara llum del sòl. En l' obra, cuand queda estellá la soberanía del pòble y perduda la independència, cuand tots els valors queden derrocats, sols una nòta agudíssima puja més amunt de les runes, més amunt de les estrel·les, l' Amor, que triunfa de les misèries humanes y de la mateixa Mòrt.

Ara, ¿té esta obra técnica y literariament la talla de «Los intereses creados»? Creem que no. Siga per la índole del motiu central o per lo que siga, l' obra últimament estrená careix de la fluideç, l' agilitat, la maravillosa ponderació de «Los intereses creados». Creem sincerament que «La Ciudad alegre y confiada» es un obra d' actualitat, d' intensa actualitat; d' un fondo elevat y noble... pero que cuand passe esta actualitat, l' obra pasará ab ella.

La escena admirablement servida. En especial la darrera decoració, la de les galeres, estupenda. En quant a la interpretació deficient, tal vegá fóra per la nerviositat del estreno d' obra tan discutida per la crítica. Mos agradá mes que ningú Pantalón (Sr. Cañizares). Mantingué en tota l' obra el caràcter de avaro en molta propietat y en la escena final fon un prodigi de verisme. Molt bé. Sols queden uns aplaudiments a la empresa per haver donat a coneixer la darrera obra de Benavente y a éste una coral felicitació nòstra per sa nota viril, noble y elevá.

BENALT.

AVIS

Als lectors de VEU DE LA PLANA

Degut a les moltes festes y festetes qu' en estos dies han hagut, mos verem obligats per el insuficient temps que pera confeccionar el periódich tingueren els operaris de la imprenta en que VEU DE LA PLANA se compon, a retrasar per tres dies la eixida del mateix.

Y com anunciarem qu' el número corresponent a esta semana apareixeria en ditjous en lloch del disapte, pera subsanar en algo esta involuntaria falta, doném en el present número 12 pàgines.

Esperem mos perdone el públich esta falta, que procurarem no repetir. Advertim que tenim en cartera molts originals que no ham pogut publicar en este número. Eixirán en el vinent.

D' ART

No podem menys com a vers aimadors del art regional que aplaudir a la comissió organitzadora del concurs musical que 'n les vinents festes de Joliol, se portarán a efecte en esta capital, per el bon acert y millor gust que ha demostrat tindre, al escullir pera l' obra obligatoria del mateix, el hermós poema del inoblidat mestre Giner «ENTRE EL JÚCAR Y EL TÜRJA».

Es tota una proba d' amor a les glories de nòstra terra que enaltix y honre al digne jurat que ha de apreciar la llavor de les músiques concursants.

Nostra felicitació mes coral y sincera.

Per Cambó el gran leader
Se proyecta el gran banquete
Asistirá el mond sancer
Haurán discursos primer
Y en lo dinar Champagnette.

L' encontrarán a l'40 en l' establiment de Lluís Catalán (El Morito).

COMENTARIS

Nòstre estimat colega de Vinaroz «San Sebastián» preocupat per l' estat possible del Centre d' Estudis Valencians mos consulta a nosaltres. No podem fer altra cosa que sumarmos a la seua pregunta y pregar a la prensa de Valencia tinga a bé aclarirnos este punt concret. ¿Qué hi ha del Centre d' Estudis Valencians? A tota la prensa y en especial a «La Voz de Valencia» li quedarem agraïts si mos contesten.

El Sr. Gobernador militar accedí a nòstre prech del número passat y la brillant banda del Regiment interpretá de manera acabá «Lo cant del valenciá» celebrat pasodoble del senyor Sosa y «La entrá de la murta» del inolvidable Mestre Giner. També tocá «Molinos de viento» y una selecció de «Aida». El numerós públich passá una bóna velá escoltant la música y nosaltres no podem menys que donar les gracies a tan digna autoritat per haver atés nòstre prech.

Les millors
MAQUINES
de
COSIR
son les
máquinas
"Pfaff,"

DE

Antoni Mercé

COLÓN, 64

CASTELLO

Defengau VEU DE LA PLANA y defendreu vostres interesos.

Castelló: Imp. J. Barberá

Línea de Vapors

TINTORÉ

BARCELONA

Servici fixo y semanal entre Castelló y Barcelona

PER LO MAGNIFICH VAPOR

FRANCOLI

Travesia rápida.—Llum eléctrica en tot lo barco.—
Telegrafia sens fils. — EXIDES: De Castelló, Diumenge 11
matí. — De Barcelona, Dimats vesprá. La càrrega s' ad-
met en Barcelona, el dilluns; en Castelló, el dimecres.

Pera informes a Domenech Cert S/A, Plaza de la Paz, 3

CASTELLÓ

Paseig Colón, 11.—BARCELONA

RELONGERIA

♦ ♦ DE ♦ ♦

Eduard Parés

GONZALEZ CHERMÁ, 76

Relonges de les millors marques, cadenes, dijes, ulleres y
gafes de totes classes. Gemelos Teatre y camp.

PREUS SENS COMPETENCIA

Drogueria

L' ARAGONESA

= DE =

:: Lluís Gomez Molinos ::

64, Colón, 64.—CASTELLÓ

Complet surtit en perfumeria del país y extranjer. Dro-
gues, Colors, Barnisos, Pincells, Artículos fotografichs y ma-
quinaries.

Venta exclusiva de Alcohol SOL y Colonia ESA

Lampares

OSRAM

A 1'90 Pesetas, de 5 a 50 bujías

Marca wolfram a 1'50 ptes. de 5 a 50

> Madrid a 1'40 ptes. »

Inmens surtit en aparatos pera gabinete, saló y mentjaor

Fornillos, Planches, Cazos y Estufes eléctricas

Complet surtid en material pera instalaciós

Lampisteria de PERE FECED

González Chermá, 78

ALS CASTELLONENSSES

CONSUELO CARRIÓN

Te un inmens surtit de gorres forma (NÓRTON) al
preu modich de 0'75 céntims, hi ha que aprofitar la oca-
sió ara que se presenta y previndres be de gorra.

Tambe te un variat y complet surtit de gorres a 0'55
céntims. No vos engañeu, es la que ven mes barato y
te mes modes que ningú.

Plasa del Rey En Jaime, 31.

Eduardo Viciano

Confecció de manteletes d' estiu de tots
els preus. Gran surtit en adorns pera les
mateixes, en túl y pasamanería.

Esta casa adapta sons patrons al estil de
cada poble.

Preus especials pera la reventa.

Caballers y Colón.

Insecticida RODRIGUEZ

Contra el Poll-roig, Serpeta, Pulgons, Fumagina, Negreta
y cuants insectes y criptógames ataquen al taronger, lli-
moner, oliveres, pomeres y demes arbres.

APROBAT son empleo per R. O. de 30 de Giner de 1912.

DEPOSITARI:

En Joseph Vaquer Gomis

Paseig de Morella, 5

CASTELLON

Panyeria y Sastreria

DE

Antoni Soliva

Altes novetats en géneros pera caballer
ressibits pera la present temporá.

Confecció esmerá y preus economichs

Colón, 11.—Castelló

Diu BUSUTIL

que tots els elegants coropren en sa casa. ¿Sabéu per qué?
perque **BUSUTIL** es el que ven mes ba-
rato, te més surtit de modes y se contenta en que el seus
compradors estiguen contens encara que pergue.

Moderna y Lujosa Confiteria y Pastisseria

DE

Vicent Blasco

Especialitat en tortaes «Mokas» ramillets y dolços de
fruita.

González Chermá, 56

URALITA-ROVIRALTA

Piçarra artificial d' amiant y portlant comprimit pera Taulaes, revestiment de parets humides y cel rás.
Planches especials de 120 per 150 centímetros pera cubertes de poca pendent.

Pera preus, mostres y condicions de venta a

ROVIRALTA Y COMPAÑIA. S. EN C.—INGENIERS.—BARCELONA

Depòsit en Castelló a càrrech de J. B. Valls Climent.—Alloza, 135

TOS... TOS... TOS..

Les PASTILLES MONSERRAT curen tóta afecció del sistema respiratori, tos, bronquitis, asma, dengue y catarros, per crònics que siguen.

Venta en Farmacies y centres de específichs. En Castelló FARMACIA DE JOAN A. PASCUAL, Gonzáles Chermá, 66

BAR ANGLES

Establiment reformat a la moderna. Servici esmerat. Sopars pera eixides de teatre y cine.

Cerveces y eixarops del país y extrangers.

Dumenge Montesinos

González Chermá, 44

Casa de SANCHO GERMANOS

(SUCESSORS DE ENRICH TÁRREGA)

Gran surtit en comestibles fins y en tots los géneros concernients al ram de

ULTRAMARINS

Diariament resibim los millors articles indicats pera la present época.

Depositari exclusiu de la Cerveza Petry
36, Plaça de la CONSTITUCIÓ, 36

Sabateria

DE

JAUME GONZALEZ

Calçats de última novetat. Especialitat en el calçat a la mida.

Inmens surtit en calçats de lujo.

20, Ensenyanza 20

Elixir Gomenol Climent

Es el millor antiséptic de les vies respiratories

Curen radicalment els Catarros crònics y aguds. Tos, Bronquitis, Asma, Grippe, Resfriads y totes cuantes enfermetats radiquen en l' aparato respiratori.

Depòsit en Castelló: Victorí Aparici, Pi y Margal, 17

Automóviles Castellonesos d' Alquiler || Garage: Lluís Vives y E. Viciano

Construcció, alquiler y reparació de BICICLETAS. Automóviles de propietat. Grands facilitats, casilles independents, llavaor y fosos. Stock Michelin.

RUSSELL ECROYD NEILD

Nou y grand taller, Lluís Vives, 12 al 20 y Escultor, Viciano 14 al 26.—CASTELLÓ

BAR FORNOS

Café extra, Vermouth Torino, Eixarops, Licors de les millors marques, Cerveces del país y extrangeres. Depositari exclusiu del SIDRAL TEIXIDÓ.

Joseph Segarra

G. Chermá, 84 — Castelló

Transports de totes classes

Máquines, calderes, y ferros per tonellae. Conductor especial y embalaor de mobles.

J. VIDAG Y FIGGS

Pi y Margall, 57 y Obelisco, 8.—Castelló

EDUARDO VICIANO

PAQUETERIA. — MERSERIA — ALTES NOVETATS
Tires bordaes desde 10 céntims vara. Gran surtit en colls «Pierrot» «Olga» y corbates «Nortón».

Caballers 1 y Colón, 20

Llibrería Religiosa-Escolar

DE

FRANCESCH SOLER

Nou y modern establiment. Material de dibuix y escritori. Llibres de texto pera escoles y demés objectes ab la matjor economía posible.

5, Colón, 5

Gorreria

— DE —

CONSUELO CARRIÓN

Inmens surtit en gorres a 0'60 ptes.
Gran varietat en tota classe de gorres.

Plaça del Rey En Jaume, 31

BASAR DE FERRETERÍA Y QUINCALLA

Especialitat en objectes pera regals y de peixca.

Lo millor surtit en palmitos pera la present época.

Emili Martí.—Colón, 27